

PREVENCE A POTÍRÁNÍ SEXISMU

Doporučení CM/Rec(2019)1

PREVENCE A POTÍRÁNÍ SEXISMU

Doporučení CM/Rec(2019)1,
které přijal Výbor ministrů Rady Evropy
dne 27. března 2019

Rada Evropy

Francouzské vydání:

Prévention et lutte contre le sexisme

Reprodukce textů z této publikace je povolena za předpokladu uvedení úplného názvu a zdroje, tj. Rady Evropy. Pokud mají být reprodukce používány ke komerčním účelům nebo přeloženy do některého z neúředních jazyků Rady Evropy, kontaktujte prosím publishing@coe.int.

Přebal a grafická úprava: Oddělení výroby dokumentů a publikací (SPDP), Rada Evropy

© Rada Evropy, duben 2019

Tisk – Rada Evropy

Obsah

DOPORUČENÍ CM/REC(2019)1	5
Dodatek doporučení CM/Rec(2019)1	8

Doporučení CM/Rec(2019)1¹

(přijaté Výborem ministrů dne 27. března 2019 na 1 342. zasedání náměstků ministrů)

Výbor ministrů, podle podmínek stanovených v článku 15.b Statutu Rady Evropy,

připomíná, že genderová rovnost má zásadní význam z hlediska ochrany lidských práv, fungování demokracie a řádné správy věcí veřejných, dodržování právního státu a podpory blahobytu pro všechny, zahrnuje rovná práva žen a mužů, dívek a chlapců, jakož i stejnou viditelnost, oprávnění, odpovědnost a účast ve všech sférách veřejného a soukromého života a znamená rovný přístup ke zdrojům a jejich rozdělení mezi ženami a muži, jak je stanoveno ve strategii Rady Evropy pro genderovou rovnost na období 2018–2023;

připomíná, že diskriminace na základě pohlaví a/nebo genderu představuje porušení lidských práv a je překážkou požívání lidských práv a základních svobod, jak uznal Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen ve svém obecném doporučení č. 28 o hlavních povinnostech smluvních stran podle článku 2 Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen;

připomíná, že sexismus je projevem historicky nerovných mocenských vztahů mezi ženami a muži, který vede k diskriminaci a brání plnému rozvoji žen ve společnosti;

konstatuje, že sexismus je rozšířený a vyskytuje se ve všech odvětvích a ve všech společnostech;

potvrzuje, že sexismus je posilován genderovými stereotypy, které ovlivňují ženy a muže, dívky a chlapce, a je v rozporu s dosahováním rovnosti žen a mužů a inkluzivních společností;

konstatuje, že sexismus představuje překážku pro posílení postavení žen a dívek, které jsou nepřiměřeně postiženy sexistickým chováním; a dále konstatuje, že genderové stereotypy a inherentní předsudky formují normy, chování a očekávání mužů a chlapců, a proto vedou k sexistickým činům;

jsa znepokojen tím, že sexismus je spojen s násilím páchaným na ženách a dívkách, přičemž akty „každodenního“ sexismu jsou součástí kontinuálního cyklu násilí a vytvářejí atmosféru zastrašování, strachu, diskriminace, vyloučení a nejistoty, která omezuje příležitosti a svobodu;

konstatuje, že ženy a dívky mohou být vystaveny mnohonásobným a prolínajícím se formám diskriminace a mohou čelit sexismu v kombinaci s jinými normami nebo chováním, které jsou diskriminační, nenávistné nebo škodlivé;

u vědomí toho, že sexismus a sexistické chování jsou páchany na individuálních, institucionálních a strukturálních úrovních a vyvolávají škodlivé účinky na všech třech úrovních, a že by proto měla být opatření k prevenci a boji proti sexismu přijata na všech úrovních;

připomíná Úmluvu Organizace spojených národů o odstranění všech forem diskriminace žen z roku 1979 (CEDAW), která vyžaduje, aby státy, které jsou stranami úmluvy, přijaly veškerá příslušná opatření: „ke změně společenských a kulturních zvyklostí, pokud jde o chování mužů a žen s cílem

¹ Při přijetí tohoto doporučení a za použití článku 10.2c jednacího řádu pro zasedání náměstků ministrů si zástupce Ruské federace vyhradil právo své vlády dodržovat nebo nedodržovat doporučení, zejména odstavec 3 preambule, a odmítl použití výrazu „gender“, neboť ruská legislativa pojem „gender“ neobsahuje a na mezinárodní úrovni neexistuje obecně přijímaná definice pojmu „gender“. Ruská federace má kromě toho za to, že do působnosti tohoto doporučení nespádají intersexuální a transsexuální osoby.

dosáhnout odstranění předsudků a zvyků a všech jiných praktik založených na myšlence podřazenosti nebo nadřazenosti některého z pohlaví nebo na stereotypních úlohách mužů a žen“;

s ohledem na cíle stanovené v Pekingské deklaraci a akční platformě, které byly přijaty na čtvrté světové konferenci OSN o ženách (1995), a zejména na zprávu z regionálního hodnotícího setkání Peking+20 pro Evropu, které uspořádala Evropské hospodářské komise OSN v roce 2014, jež uvedla, že „diskriminační stereotypy jsou stále rozšířené a ovlivňují vzdělávání žen a jejich účast na ekonomice a veřejném životě“;

s ohledem na Agendu OSN pro udržitelný rozvoj 2030, včetně pátého cíle udržitelného rozvoje („Dosáhnout rovnosti žen a mužů a posílit postavení všech žen a dívek), šestnáctého cíle udržitelného rozvoje („Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních“) a čtvrtého cíle udržitelného rozvoje („Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny“), které jsou univerzálně použitelné;

s přihlédnutím k Úmluvě Organizace spojených národů o právech dítěte (1989) a v ní obsaženému zákazu diskriminace na základě pohlaví dítěte nebo jeho rodiče nebo zákonného zástupce;

připomínaje Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (ETS č. 5) a v ní obsažený zákaz diskriminace při požívání lidských práv;

připomínaje, že boj proti genderovým stereotypům a sexismu a zajištění integrace hlediska rovnosti žen a mužů do všech politik a opatření představují ve strategických dokumentech a doporučeních Rady Evropy v oblasti rovnosti žen a mužů prioritní cíle;

připomínaje, že Úmluva Rady Evropy o předcházení násilí páchanému na ženách a domácímu násilí a boji proti němu (CETS č. 210, Istanbulská úmluva) vyžaduje, aby smluvní strany přijaly „nezbytná opatření k prosazování změn sociálních a kulturních vzorců chování žen a mužů za účelem vymýcení předsudků, obyčejů, tradic a veškerých dalších zvyklostí, které jsou založené na myšlence méněcennosti žen nebo stereotypním pojmání rolí žen a mužů“ a že Istanbulská úmluva rovněž vyžaduje, aby smluvní strany trestně stíhaly stalking a přijaly nezbytná opatření k zajištění toho, aby sexuální obtěžování podléhalo trestním nebo jiným právním sankcím;

s ohledem na Evropskou sociální chartu (ETS č. 35, ETS č. 163 [revidované znění]) a její ustanovení o rovných příležitostech, nediskriminaci a právu na důstojnost při práci;

připomínaje, že Evropský soud pro lidská práva ve své judikatuře zopakoval, že pokrok v oblasti rovnosti žen a mužů je dnes v členských státech Rady Evropy zásadním cílem a že odkazy na tradice, obecné předpoklady nebo převažující sociální postoje jsou nedostatečným odůvodněním pro rozdíly v zacházení na základě pohlaví. Evropský soud dále uvedl, že genderové stereotypy, jako je vnímání žen jako osob primárně zajišťujících péči o děti a mužů jako primárních živitelů rodin, nemohou samy o sobě odůvodnit rozdíl v zacházení;

připomínaje následující doporučení Výboru ministrů členským státům: [CM/Rec\(2007\)13](#) o gender mainstreamingu ve vzdělávacím procesu; [CM/Rec\(2007\)17](#) o standardech a mechanismech rovnosti pohlaví; [CM/Rec\(2013\)1](#) o rovném zastoupení mužů a žen v médiích a [CM/Rec\(2017\)9](#) o rovnosti žen a mužů v audiovizuálním odvětví;

s odkazem na Všeobecné doporučení politiky č. 15 o boji proti nenávistným projevům, které přijala Evropská komise proti rasismu a nesnášenlivosti (ECRI) v prosinci 2015 a které zahrnuje sexistické nenávistné výroky;

s ohledem na strategii Rady Evropy pro práva dítěte (2016–2021), která zdůrazňuje nutnost bojovat proti diskriminaci a násilí, zejména sexuálnímu násilí, a potřebu prosazovat rovnost dívek a chlapců, a to včetně pokračujícího řešení stereotypů, sexismu a sexualizace, zejména ve sdělovacích prostředcích a vzdělávání;

s přihlédnutím ke strategii Rady Evropy pro řízení internetu na období 2016–2019 a její výzvě k monitorování opatření na ochranu všech, a zejména žen a dětí, před on-line zneužíváním, včetně kybernetického stalkingu, sexismu a hrozeb sexuálního násilí;

připomínaje usnesení Parlamentního shromáždění Rady Evropy 2119 (2016), 2144 (2017) a 2177 (2017) na téma „boj proti nadměrné sexualizaci dětí“, resp. „ukončení kybernetické diskriminace a nenávisti na internetu“ a „ukončení sexuálního násilí a obtěžování žen ve veřejném prostoru“;

na základě výsledků provádění výše uvedených nástrojů a dokumentů na mezinárodní, národní, regionální a místní úrovni, včetně úspěchů a výzev;

u vědomí toho, že navzdory existenci norem na mezinárodní, národní a regionální úrovni, které zaručují zásadu rovnosti žen a mužů, stále ještě přetrvává rozdíl mezi normami a praxí, mezi genderovou rovností *de iure* a *de facto*;

uznáváje, že výskyt různých projevů sexismu je úzce spojen s přetrvávajícími obtížemi při dosahování rovnosti žen a mužů, a s úmyslem přistupovat k sexismu jako ke kritické příčině a důsledku genderové nerovnosti;

uznáváje, že neexistuje mezinárodně dohodnutá definice „sexismu“ a zvláštní právní nástroj pro jeho řešení;

s cílem vytvořit Evropu bez sexismu a jeho projevů,

doporučuje, aby vlády členských států:

1. přijaly opatření k prevenci a potírání sexismu a jeho projevů ve veřejné i soukromé sféře a vyzvaly příslušné zúčastněné strany k provádění příslušných právních předpisů, politik a programů, a to na základě definice a pokynů připojených k tomuto doporučení;
2. monitorovaly pokrok dosažený při provádění tohoto doporučení a informovaly příslušný řídicí výbor (příslušné řídicí výbory) Rady Evropy o přijatých opatřeních a pokroku dosaženém v této oblasti;
3. zajistily, aby toto doporučení, včetně jeho dodatku, bylo přeloženo a distribuováno (v přístupných formátech) příslušným orgánům a zúčastněným stranám.

Dodatek doporučení [CM/Rec\(2019\)1](#)

Pokyny k předcházení sexismu a boji proti němu: opatření k provádění

Definice

Pro účely tohoto doporučení se sexismem rozumí:

jakýkoli čin, gesto, vizuální vyjádření, ústní nebo psané slovní vyjádření, praktika nebo chování založené na myšlence, že osoba nebo skupina osob má z důvodu svého pohlaví podřadné postavení, vyskytující se ve veřejné nebo soukromé sféře, ať už on-line nebo off-line, jejichž účelem nebo výsledkem je:

- i. porušování přirozené důstojnosti nebo práv osoby nebo skupiny osob; nebo
- ii. fyzická, sexuální, psychická nebo sociálně-ekonomická újma nebo utrpení osoby nebo skupiny osob;
- iii. vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, degradujícího, ponižujícího nebo urážlivého prostředí; nebo
- iv. vytvoření překážky pro autonomii a plnou realizaci lidských práv ze strany osoby nebo skupiny osob; nebo
- v. zachování a posilování genderových stereotypů².

Souvislosti

Nutnost řešit problém sexismu, sexistických norem a chování a sexistických slovních projevů vyplývá z řady mezinárodních a regionálních nástrojů. Úmluva Rady Evropy o předcházení násilí páchanému na ženách a domácímu násilí a boji proti němu (CETS Č. 210, Istanbulská úmluva) i Úmluva Organizace spojených národů o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW) uznávají propojenou souvislost mezi genderovými stereotypy, genderovou nerovností, sexismem a násilím vůči ženám a dívkám. Na jednom konci stojí akty „každodenního“ sexismu v podobě zdánlivě bezvýznamného či zanedbatelného sexistického chování, poznámek a žertů. Tyto činy jsou však často ponižující a přispívají k sociálnímu prostředí, v němž jsou ženy ponižovány, jejich sebeúcta je snižována a jejich aktivity a volby jsou omezovány, a to i v zaměstnání, v soukromé, veřejné nebo on-line sféře. Sexistické chování, například zejména sexistické nenávistné výroky, může eskalovat nebo podněcovat zjevně urážlivé a ohrožující jednání, včetně sexuálního zneužívání nebo násilí, znásilnění nebo aktů, jež mohou mít za následek i smrt. K dalším důsledkům může patřit ztráta prostředků, sebepoškozování nebo sebevraždy. Řešení problému sexismu je tedy součástí pozitivního závazku států zaručit lidská práva, genderovou rovnost a předcházet násilí na ženách a dívkách v souladu s mezinárodním právem v oblasti lidských práv a pro státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, v souladu s Istanbulskou úmluvou.

Sexismus a sexistické chování mají za následek fyzickou, sexuální, psychickou nebo socioekonomickou újmu a na různé skupiny obyvatelstva mají rozdílný dopad. Nepřiměřeně postiženy jsou tímto jednáním ženy a dívky. Sexismus a sexistické chování představují překážku pro posílení postavení a pokrok žen a dívek; vymýcení sexismu a sexistického chování by přineslo prospěch všem: ženám, dívkám, mužům i chlapcům.

² „Genderové stereotypy“ jsou z předsudků vycházející sociální a kulturní vzorce nebo názory, které ženám a mužům přiřazují charakteristiky a role určené a omezené jejich pohlavím. Uplatňování genderových stereotypů představuje vážnou překážku dosažení skutečné rovnosti žen a mužů a přispívá k diskriminaci na základě pohlaví. Tyto stereotypy mohou omezit rozvoj přirozených nadání a schopností dívek a chlapců, žen a mužů, jejich vzdělávacích a profesních preferencí a zkušeností, jakož i životní příležitosti obecně.“ (Rada Evropy pro genderovou rovnost na období 2018–2023, strategický cíl 1).

Sexismus a sexistické chování se vyskytují napříč celým spektrem lidské činnosti, včetně kyberprostoru (internetu a sociálních médií). Mohou být pociťovány individuálně nebo kolektivně osobou nebo skupinou osob, a to i v případě, že daný jednotlivec nebo skupina nejsou jejich přímým cílem, například prostřednictvím sexistické reklamy nebo zveřejňování obrázků nahých žen na pracovišti. Tři úrovně opakování a pociťování sexismu jsou následující: individuální, institucionální (např. rodinné, pracovní nebo vzdělávací prostředí) a strukturální (například prostřednictvím společenských genderových rozdílů, sociálních norem a chování). Sexismus je zamlčován, jestliže jednotlivci a skupiny sexistické chování neoznámí nebo nepodají stížnost ze strachu z toho, že nebudou bráni vážně, že budou ostrakizováni nebo dokonce hnáni k odpovědnosti.

Internet nabídl nový rozměr pro vyjádření a šíření sexismu, zejména sexistických nenávistných projevů, vůči rozsáhlé cílové skupině, jakkoli kořeny sexismu nespočívají v technologii, ale v přetrvávajících nerovnostech mezi pohlavími. Kromě toho sociální jevy, jako je například kampaň #MeToo, a série kroků a politických opatření, kterou tato kampaň (od roku 2017) spustila v různých částech světa, a to včetně členských států Rady Evropy, pomohly upozornit na všudypřítomnost sexismu a na potřebu důraznějších opatření pro jeho potírání.

Sexismus a sexistické chování mají kořeny v genderových stereotypech a tyto stereotypy posilují. Evropský soud pro lidská práva se domnívá, že „hlavní problém stereotypizace určité skupiny ve společnosti spočívá v tom, že brání individualizovanému posouzení schopností a potřeb takových osob“³. Genderové stereotypy posilují nerovnoměrné struktury sociálních sil a negativně ovlivňují rozdělování zdrojů mezi ženami a muži. Jde například o přetrvávající rozdíly v odměňování žen a mužů a rozdíly v důchodech v členských státech. Genderové stereotypy jsou tedy sociálními konstrukcemi „patričních“ rolí žen a mužů, které jsou determinovány kulturními předsudky, zvyklostmi, tradicemi a v mnoha případech výkladem náboženských přesvědčení a praktik. Ženy, které zpochybňují to, co je považováno za jejich „správné“ místo ve společnosti, nebo se od tohoto přístupu odchyľují, se mohou setkat se sexismem a misogynií, a stejně tak mohou být konfrontováni se sexismem muži, kteří napadají dominantní vnímání maskulinity.

Prolínání, situační zranitelnost a přitěžující okolnosti

Ženy a muži mohou být konfrontováni s různými a prolínajícími se formami sexismu, založenými na řadě dalších faktorů, mimo jiné včetně etnického původu, menšinového nebo domorodého statusu, věku, náboženství, statusu uprchlíka nebo migranta, zdravotního postižení, rodinného stavu, sociálního původu, genderové identity, sexuální orientaci nebo sexuality. Mohou se ocitnout ve zranitelnějších situacích nebo mohou být cílem různých aktů sexismu v různých prostředích, například mladé ženy a ženy, které působí v převážně mužském prostředí, například v oblasti obchodu, financí, armády nebo politiky. Zvláštními cíli sexismu jsou i ženy v postavení spojeném s mocí nebo autoritou, včetně veřejně známých osobností, protože jsou vnímány tak, že se odchyľují od společenských genderových norem, které ženy vylučují z veřejných nebo mocenských sfér. Dalším nebo rozšířeným výzvám z hlediska sexismu mohou čelit i intersexuální a transsexuální osoby.

Některé okolnosti mohou zvýšit závažnost nebo dopad sexistického chování, nebo mohou ovlivnit schopnost oběti reagovat. Takové přitěžující okolnosti existují v případě, že k sexistickému jednání nebo slovním projevům dochází v hierarchickém nebo závislém vztahu, zejména v práci, ve vzdělávacím nebo zdravotnickém prostředí, v rámci (veřejných) služeb nebo v rámci obchodních vztahů. Sexismus má mimořádně škodlivé dopady, je-li jeho původce v postavení spojeném s mocí, autoritou nebo vlivem, například je politik, tvůrce veřejného mínění nebo přední osobnost v oblasti podnikání. Další přitěžující faktor existuje v případě, že dosah nebo potenciální dosah sexistických projevů nebo činů je velmi široký, včetně přenosových prostředků, využívání sociálních nebo

³ *Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugalsko*, stížnost č. 17484/15, rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 25. července 2017, bod 46.

mainstreamových médií a stupně opakování.

I. Obecné nástroje a opatření k řešení sexismu

Primárním účelem opatření k prevenci a potírání sexismu je vyvolat behaviorální a kulturní změny na individuální, institucionální a strukturální úrovni.

Nástroje prevence sexismu a boje proti němu mohou vedle plánů, politik a programů zahrnovat nástroje legislativní, výkonné a správní moci, rozpočtové a regulační nástroje. Státy by si měly vybrat ty nástroje, které nejlépe odpovídají jejich vlastním podmínkám a cíli konkrétního opatření. Řešení nevědomých předsudků na jedné straně a úmyslného sexistického chování na straně druhé vyžaduje různé nástroje. První oblast může být řešena prostřednictvím zvyšování povědomí, školení a vzdělávání, zatímco k vymýcení úmyslného a přetrvávajícího sexistického chování a sexistických nenávistných výroků jsou zapotřebí důraznější opatření. K důležitým možnostem, které je třeba zvážit, patří právní předpisy zabývající se sexismem, a to včetně definic; uživatelská příručka a informace o možnostech nápravných opatření a odškodnění obětí a o rizicích a důsledcích pro pachatele⁴.

Státy by měly využít stávajících nástrojů a zajistit jejich účinné provádění, nebo by měly zpřístupnit nové nástroje pro prevenci sexistického chování a ochranu před ním, a v případě potřeby trestně stíhat a trestat pachatele a zajistit odškodnění obětí.

Vlády členských států se vyzývají, aby prozkoumaly následující opatření na podporu provádění tohoto doporučení.

I.A Právní předpisy a politiky

I.A.1 Zvážit legislativní reformu, která odsuzuje sexismus a která definuje a kriminalizuje sexistické nenávistné výroky.

I.A.2 Při navrhování právních předpisů a politik v oblasti boje proti sexismu je třeba uznat a zohlednit prolínající se faktory, rozdíly mezi ženami, situační zranitelnost a přitěžující okolnosti.

I.A.3 Zajistit rozvoj a investice do komplexní veřejné infrastruktury, která slouží jako platforma pro posílení postavení žen a genderové rovnosti a vypracovat politický rámec pro vymýcení sexismu a genderových diskriminačních stereotypů, a to s jasnými cíli, referenčními hodnotami, lhůtami, ukazateli pokroku a výsledků a s mechanismem monitorování a vyhodnocování pro posouzení dopadu přijatých opatření.

I.A.4 Podporovat účast občanské společnosti, zejména ženských nevládních organizací, náboženských a komunitních vůdců, profesních organizací právníků a soudců a odborových svazů, při vytváření politických a právních rámců zaměřených na boj proti sexismu s cílem povzbudit spolupráci a zajistit zapojení uvedených subjektů do provádění těchto opatření.

I.A.5 Uznávat, povzbuzovat a na všech úrovních podporovat činnost příslušných organizací občanské společnosti, zejména ženských nevládních organizací, které jsou činné v boji proti sexismu ve všech oblastech (zejména uvedených v oddíle III níže), a navázat s těmito organizacemi účinnou spolupráci.

⁴ Například příručka „Anti-Sexisme – Mode d’emploi“, Institut pour l’égalité de femmes et des hommes, Belgique, k dispozici ve francouzštině na adrese http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/79%20-%20Anti-sexisme%20mode%20emploi_FR.pdf.

I.A.6 Povzbuzovat příslušné veřejné orgány a služby, například veřejné ochránce práv, komise pro rovnost, legislativní shromáždění, vnitrostátní instituce pro lidská práva, veřejné podniky a orgány pro řešení stížností, aby v souladu s komplexní politikou odstraňování sexismu vypracovaly a prováděly kodexy chování nebo pokyny týkající se sexismu, a zajistit pro tyto činnosti odpovídající zdroje.

I.A.7 Zvážit jmenování orgánu pro genderovou rovnost nebo jiné oficiální instituce, která by odpovídala za monitorování a vyhodnocování politik a opatření pro odstranění sexismu ve veřejném a soukromém životě. Těmto orgánům by měla být přiznána potřebná pravomoc a poskytnuty zdroje k plnění těchto úkolů.

I.A.8 Zajistit odpovídající opravné prostředky pro oběti sexistického chování.

I.A.9 Zavést vzdělávací programy pro osoby, které pracují s oběťmi a pachateli genderově podmíněných a sexuálních trestných činů.

I.A.10 Zvážit uložení jiných než trestních sankcí, například odnětí finančních a jiných forem podpory veřejným subjektům či jiným organizacím, které neodsoudí sexismus a sexistické chování, zejména sexistické nenávistné výroky.

I.B Opatření pro zvyšování povědomí

I.B.1 Podporovat urychlené reakce ze strany veřejných činitelů, zejména politiků, náboženských, hospodářských a komunitních vedoucích představitelů, a dalších osobností schopných formovat veřejné mínění, odsoudit sexismus a sexistické chování a pozitivně posilovat hodnoty genderové rovnosti.

I.B.2 Iniciovat, podporovat a financovat výzkum, včetně kolaborativního výzkumu napříč členskými státy, který poskytne systematická a podle pohlaví a věku rozčleněná data o výskytu a negativním dopadu sexismu a jeho projevů, včetně dat o sexismu a sexuálním obtěžování na pracovišti, sexistických nenávistných výroch, obětech, pachatelích, prostředcích přenosu, médiích a reakcích veřejnosti. Pravidelně tyto údaje distribuovat příslušným veřejným orgánům, vzdělávacím institucím a veřejnosti.

I.B.3 Vyčlenit zdroje na financování účinných komunikačních a osvětových kampaní o vazbách mezi sexismem a násilím na ženách a dívkách a na financování organizací pro podporu obětí.

I.B.4 Navrhovat, provádět a propagovat pravidelné celostátní osvětové iniciativy na všech úrovních realizované prostřednictvím nejrůznějších médií (například vypracování příruček, pokynů, videoklipů dostupných na internetu a v mainstreamových médiích, zavedení národního dne proti sexismu, zřizování muzeí k oslavě genderové rovnosti a práv žen). Tyto iniciativy by se měly zaměřit na zvyšování povědomí a porozumění široké veřejnosti, zejména rodičů, pokud jde o různé formy sexismu včetně jevů, jako je „mansplaining“⁵, způsoby, jak na těmto formám sexismu předcházet a reagovat na ně, a újmu, kterou způsobují jednotlivcům a společnosti včetně dívek a chlapců.

I.B.5 Zajistit návrh a provádění individuálně přizpůsobeného průběžného vzdělávání a odborné přípravy pro pedagogy ve všech oblastech a na všech stupních vzdělávání, včetně vzdělávacích zařízení, pro pracovníky v oblasti lidských zdrojů ve veřejném a soukromém sektoru a v institucích odborné přípravy (například pro pracovníky v oboru sdělovacích prostředků, vojenské, zdravotnické, právní

⁵ Mansplain (sloveso, neformální): (z anglického man/muž a explain/vysvětlovat) vysvětlovat něco ženě způsobem, který se považuje za blahosklonný, povýšený, nadměrně sebevědomý, příliš zjednodušený, nebo který předpokládá, že druhá osoba nemá o daném tématu žádné povědomí.

a účetní odborníky, pro školy managementu a obchodní školy), které se zaměří na otázky genderové rovnosti, význam genderových stereotypů, na to, jak rozpoznávat a řešit sexismus, předsudky a předpojatost a jak zpochybňovat stereotypy.

I.B.6 Zajistit posouzení učebnic, vzdělávacích materiálů a výukových metod používaných u žáků všech věkových skupin a ve všech formách vzdělávání a odborné přípravy (počínaje předškolním vzděláváním) z hlediska sexistického jazyka, ilustrací a genderových stereotypů a revidovat je tak, aby aktivně prosazovaly genderovou rovnost⁶.

I.B.7 Prosazovat hledisko genderové rovnosti, jakož i rozvoj kritického myšlení pro boj proti sexismu v obsahu, jazyce a ilustracích u hraček, komiksů, knih, televizních a video her a dalších her, u on-line obsahu a filmů (včetně pornografie), které formují postoje, chování a identitu dívek a chlapců.

I.B.8 Prosazovat a provádět pravidelné osvětové kampaně zaměřené na výklad femininit a maskulinit a na to, co znamená být ženou/dívkou a mužem/chlapcem v současné společnosti, například prostřednictvím médií, bezplatných veřejných přednášek a diskusí.

I.B.9 Podporovat spolupráci mezi odborníky (například novináři, pedagogy, pracovníky orgánů prosazování práva) a organizacemi občanské společnosti s cílem určit a sdílet osvědčené postupy v oblasti prevence a potírání sexismu.

I.B.10 Vytvořit všem, zejména mladým lidem přístupné struktury, které jim poskytnou odborné poradenství, pokud jde o způsoby jak předcházet sexismu, bojovat proti němu a reagovat na něj.

II. Specifické nástroje a opatření pro řešení sexismu a sexistického chování v cílových oblastech

V některých oblastech činnosti je obzvláště vysoká pravděpodobnost výskytu sexistického jednání nebo specifických forem sexistického chování; je proto důležité vedle obecně platných doporučených opatření a nástrojů uvedených v předchozí části přijmout v těchto oblastech cílená opatření k prevenci a potírání sexismu.

II.A Jazyk a komunikace

Jazyk a komunikace jsou základními prvky genderové rovnosti a „nesmějí posvěcovat hegemonii mužského modelu“⁷. Nestereotypní komunikace je dobrou metodou jak vzdělávat, zvyšovat povědomí a předcházet sexistickému chování. Zahrnuje odstranění sexistických výrazů, používání ženských a mužských či genderově neutrálních forem oslovení, používání ženských a mužských nebo genderově neutrálních jazykových forem při oslovování skupiny, diverzifikaci zastoupení žen a mužů a zajištění rovnosti ve vizuálním i jiném zobrazení.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.A.1 Znovu potvrdit a provádět příslušná již existující doporučení Výboru ministrů Rady Evropy členským státům, včetně doporučení č. R (90) 4 o odstranění sexismu z jazyka, a doporučení CM/Rec(2007)17 o standardech a mechanismech rovnosti pohlaví, které zdůrazňuje, že „opatření členských států musí být zaměřena na podporu používání nesexistického jazyka ve všech odvětvích,

⁶ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, čl. 10 písm. c požaduje „odstranění všech stereotypních koncepcí úlohy mužů a žen na všech úrovních a ve všech formách vzdělávání ..., a zejména revizí učebnic a školních programů a přizpůsobením vyučovacích metod“.

⁷ Doporučení Výboru ministrů [Rec\(2003\)3](#) o vyvážené účasti žen a mužů v politickém a veřejném rozhodování, důvodová zpráva.

zejména ve veřejném sektoru“.

II.A.2 Provádět systematické přezkumy všech zákonů, předpisů, politik atd. z hlediska sexistického jazyka a využívání genderově zatížených předpokladů a stereotypů s cílem nahradit je genderově citlivou terminologií. Správná praxe zahrnuje přípravu praktických příruček pro jazyk a komunikaci, které nejsou sexistické a neobsahují genderové stereotypy a jsou vhodné pro použití v dokumentech veřejné správy.

II.B Internet, sociální média a on-line sexistické nenávistné výroky

On-line sexismus bují v celé Evropě a neúměrně postihuje ženy – zejména mladé ženy a dívky, ženy, novinářky, političky, veřejně činné osoby a zastánce lidských práv žen. Jeden aspekt on-line sexismu spočívá v negativních komentářích vyjadřovaných názorů či stanovisek. Zatímco útoky na muže jsou častěji založeny na jejich profesních názorech nebo kompetencích, ženy jsou s větší pravděpodobností vystaveny sexistickému a sexualizovanému zneužívání a urážkám, jejichž extrémnost může zvyšovat internetem nabízená anonymita. On-line útoky nejenže ovlivňují důstojnost žen, ale mohou také bránit ženám, a to i na pracovišti, vyjadřovat své názory a mohou vyústit v jejich vytlačení z on-line prostoru, což ohrožuje právo na svobodu projevu a názoru v demokratické společnosti, omezuje profesní příležitosti a posiluje genderově podmíněný demokratický deficit. Dalším aspektem je, že digitální věk prohloubil kontrolu, jíž jsou vystaveny těla, slovní projevy a aktivismus žen. Sexistické zneužívání sociálních médií (například zveřejňování intimních vizuálních materiálů bez souhlasu zobrazených osob) je navíc formou násilí, kterou je třeba řešit.

Internet a sociální média jsou prostředkem svobody projevu a prosazování genderové rovnosti, ale zároveň také umožňují pachatelům vyjadřovat hrubé myšlenky a zapojit se do urážlivého chování. Zatímco rasistické nenávistné výroky jsou uznávány jako projev, který je v rozporu s evropskými a mezinárodními normami v oblasti lidských práv, pro sexistické nebo misogynní nenávistné výroky to často neplatí a současné politiky a právní předpisy na všech úrovních nejsou schopny tento problém adekvátně řešit. Členské státy se proto vybízejí, aby převzaly odpovědnost za boj proti nenávistným výrokům a zajistily, aby se z hlediska uplatnění trestních sankcí na sexistické nenávistné výroky vztahovala stejná pravidla, jaká se týkají rasistických nenávistných výroků.

Specifické výzvy ve vztahu k genderové rovnosti a genderovým stereotypům kromě toho přináší umělá inteligence. Využití algoritmů může přenášet a posilovat stávající genderové stereotypy, a proto může přispět k udržování sexismu.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.B.1 Zavést legislativní opatření, která definují a kriminalizují případy sexistických nenávistných výroků a jsou použitelná na všechna média, stejně jako postupy oznamování a odpovídající sankce. Pro všechny sdělovací prostředky včetně internetu a nových médií by měly být podporovány také aktivnější postupy odhalování a oznamování sexistických nenávistných výroků.

II.B.2 Zavést a prosazovat programy (včetně softwaru) pro děti, mladé lidi, rodiče a pedagogy, které dětem pomohou v oblasti mediální gramotnosti v zájmu bezpečného a kritického využívání digitálních médií a vhodného digitálního chování. Tato činnost by měla být prováděna prostřednictvím školních osnov a vypracování příruček a informačních listů o tom, co představuje sexistické chování, nežádoucí sdílení materiálů na internetu a odpovídající reakce, včetně genderově citlivých informací o bezpečnosti na internetu. Zajistit širokou distribuci těchto materiálů.

II.B.3 Vypracovat informace a kampaně ke zvyšování povědomí o sexistickém zneužívání sociálních médií, o hrozbách v internetovém prostředí a o situacích, kterým čelí děti a mladí lidé (např. vydírání,

žádosti o peníze nebo nežádoucí zveřejňování intimních snímků), s praktickou pomocí týkající se způsobů prevence a reakce na takové situace.

II.B.4 Provádět na širší veřejnost zaměřené kampaně o nebezpečích, příležitostech, právech a povinnostech souvisejících s používáním nových médií.

II.B.5 Zřídít on-line zdroje poskytující odborné rady, jak se vypořádat s on-line sexismem, včetně postupů pro rychlé oznamování/odstranění škodlivého nebo nežádoucího materiálu.

II.B.6 Provádět pravidelné studie a shromažďovat údaje o kybersexismu a kyberšikaně, které budou členěny podle pohlaví a věku, a případně sdílet výsledky.

II.B.7 Začlenit hledisko genderové rovnosti do všech politik, programů a výzkumu ve vztahu k umělé inteligenci, aby se předešlo potenciálním rizikům technologie, která by zachovávala sexismus a genderové stereotypy, a zkoumat, jak by umělá inteligence mohla přispět k odstranění genderových rozdílů a k vymýcení sexismu. To zahrnuje opatření k zvýšení účasti žen a dívek v oblasti informací a technologií v postavení studentek, odbornic a osob s rozhodovací pravomocí. Návrh datově řízených nástrojů a algoritmů by měl zohledňovat genderově podmíněnou dynamiku. Měla by se zlepšit transparentnost v těchto otázkách a zvýšit povědomí o potenciálním genderovém zkreslení velkých dat; měla by být nabídnuta řešení pro zlepšení odpovědnosti.

II.C Média, reklama a jiné komunikační produkty a služby

Sexismus v médiích (elektronických, tištěných, vizuálních a zvukových) přispívá k prostředí, které toleruje a trivializuje „každodenní“ sexismus. Projevuje v těchto podobách:

- sexuální, sexualizované a rasově zabarvené zobrazení a objektifikace žen, mužů, dívek a chlapců, a to i v reklamě, filmech, televizi, videohrách a pornografických materiálech;
- hanlivé nebo trivializující zprávy komentující vzhled, oblečení a chování žen namísto vyvážené a informované diskuse o jejich názorech a názorech;
- zprávy a obrazové materiály znázorňující ženy a muže ve stereotypizovaných rolích v rodině a komunitě;
- reprodukování a zachovávání genderových stereotypů ve vztahu k obětem genderově podmíněného násilí;
- nevyvážené zastoupení a nedostatečně smysluplná účast žen v různých profesních a informativních rolích (odbornice, komentátorky), zejména s ohledem na ženy z menšinového prostředí⁸.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.C.1 Zavést právní předpisy zakazující sexismus v médiích a reklamě a podporovat monitorování a prosazování takových opatření.

II.C.2 Prosazovat začlenění výrazů vyjadřujících sexismus do právních předpisů týkajících se pomluvy.

II.C.3 Naléhavě požadovat a podporovat účast odvětví informačních a komunikačních technologií, médií a reklamy při přípravě, přijímání a provádění samoregulačních politik a mechanismů pro odstranění sexismu, včetně sexistických nenávistných výroků v každém odvětví.

II.C.4 Podporovat úlohu organizací pro sledování sdělovacích prostředků a reklamních organizací při

⁸ Viz zjištění a doporučení konference Rady Evropy Média a obraz žen (Amsterdam, 4.–5. července 2013). Zpráva z konference viz <https://rm.coe.int/1680590fb8>.

řešení otázky sexismu.

II.C.5 Podporovat zřízení instituce, která bude způsobilá přijímat, analyzovat a posuzovat stížnosti týkající se sexismu ve sdělovacích prostředcích a v reklamě a bude mít pravomoc požadovat, aby byl stažen či upraven sexistický obsah nebo reklama.

II.C.6 Povzbuzovat příslušné subjekty, například komise pro genderovou rovnost nebo národní instituce pro lidská práva, aby zavedly strategie vzdělávání a odborné přípravy a nástroje pro novináře a další odborníky v oblasti médií a komunikace, které se budou zabývat rozpoznáváním sexismu, způsoby, jak prosazovat pozitivní a nestereotypní zobrazování žen a mužů v médiích a v reklamě a jak podporovat genderově citlivou komunikaci. Pro tyto dodatečné činnosti by měly být zajištěny dostatečné zdroje.

II.C.7 Podporovat výzkum výskytu a dopadu sexistických zobrazení žen a dívek ve sdělovacích prostředcích a pornografických materiálech, míry, v jaké zhoršují genderovou nerovnost a násilí páchané na ženách a dívkách, a také výzkum jejich dopadu na fyzické, sexuální a psychické zdraví žen. Vyčlenit prostředky na financování účinných komunikačních a osvětových kampaní týkajících se vazeb mezi sexismem, nedostatečnou genderovou rovností a násilím na ženách a dívkách; a podporovat pozitivní a nestereotypní zobrazování žen a mužů v médiích a reklamě.

II.C.8 Povzbuzovat rovnou účast žen a mužů v rozhodovacích pozicích v médiích a v obsahu a zřizování databází odbornic týkajících se všech témat.

II.C.9 Přijmout pozitivní opatření pro excelenci a vedení při prosazování vyváženého zastoupení žen a mužů, jako je bodový systém, který přiděluje dodatečné financování sdělovacích prostředků za produkci genderově citlivého obsahu.

II.C.10 Podporovat prosazování pozitivních zobrazení žen jako aktivních účastnic společenského, ekonomického a politického života a pozitivních zobrazení mužů v netradičních rolích, například pečovateli. Poskytovat pobídky nebo odměny za postupy správné praxe, například prostřednictvím veřejného financování.

II.C.11 Podporovat a prosazovat postupy správné praxe prostřednictvím dialogu a rozvoje sítí a partnerství mezi zúčastněnými stranami v oblasti médií s cílem dále bojovat proti sexismu a genderovým stereotypům v tomto odvětví.

II.C.12 Podporovat projekty zaměřené na mnohonásobnou a prolínající se diskriminaci žen ve zranitelných postaveních. Zavést pobídky pro sdělovací prostředky za podporu pozitivního obrazu žen z prostředí etnických menšin nebo migrantů.

II.D Pracoviště

Sexismus na pracovišti má mnoho podob a vyskytuje se ve veřejném i soukromém sektoru. Projevuje se prostřednictvím sexistických poznámek a chování zaměřeného na zaměstnance nebo skupinu zaměstnanců. Sexismus na pracovišti mimo jiné zahrnuje hanlivé poznámky, objektivizaci, sexistický humor nebo žerty, přehnaně familiární poznámky, umlčování nebo ignorování lidí, neopodstatněné komentáře k oděvu a fyzickému vzhledu, sexistickou řeč těla, nedostatek respektu a maskulinní praktiky, které zastrašují nebo vylučují ženy a upřednostňují muže⁹. Tím je narušena rovnost

⁹ Vrchní rada pro profesní rovnost mezi muži a ženami (2016), „Sada proti sexismu - tři nástroje pro svět práce“, k dispozici na adrese <https://rm.coe.int/16806fbc1e>.

a důstojnost při práci¹⁰.

Sexistické domněnky založené na tradičních genderových rolích mohou vyústit v přesvědčení, že ženy jako matky nebo potenciální matky či pečovatelky jsou méně spolehlivé jako kolegyně a zaměstnankyně. Mohou však existovat i nepřátelské postoje vůči matkám, které nezůstávají doma, nebo mohou být tyto ženy vyloučeny z důležitých příležitostí ke kariéernímu postupu a v důsledku toho i k rozvoji svého profesního života. To přispívá k tzv. skleněnému stropu, který omezuje příležitosti kariéerního postupu žen. Uvedené postoje vyústit i v sexistické poznámky vůči mužům, kteří převezmou pečovatelské povinnosti.

Některá pracovní prostředí se vyznačují obzvláštní dominancí mužů, což znamená vysoké riziko podpory kultury sexismu. Kromě toho mohou být sexismu zvláště vystaveny ženy, které zastávají rozhodovací funkce nebo jsou vnímány jako osoby, které ohrožují institucionální hierarchii ovládanou muži. Podobně mohou muži zažívat sexismus na pracovištích, kde dominují ženy, nebo pokud vykonávají typicky „ženské“ zaměstnání.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.D.1 Přezkoumat pracovněprávní předpisy s cílem zakázat sexismus a sexistické jednání při práci a prosazovat postupy správné praxe, jako je analýza rizik, opatření ke zmírnění a řízení rizik, mechanismy pro vyřizování stížností, opravné prostředky pro oběti a disciplinární opatření v občanskoprávním nebo správním řízení.

II.D.2 Povzbuzovat a podporovat systematický přezkum pravidel, politik a předpisů v zařízeních veřejného i soukromého sektoru za účelem přijetí vhodných kodexů chování, které budou zahrnovat mechanismy vyřizování stížností a disciplinární opatření týkající se sexismu a sexistického jednání. To by mělo zahrnovat také prolínající se formy sexismu, například z důvodu statusu migranta nebo zdravotního postižení.

II.D.3 Podporovat nezávislé profese, profesní organizace a odborové svazy, aby v rámci svých organizací přistoupily k boji proti sexismu, a to i v rámci svých vnitřních pravidel.

II.D.4 Navrhnout a obecně zpřístupnit soubor nástrojů pro boj proti sexismu, včetně příslušných legislativních ustanovení a vysvětlení institucionálních přínosů vymýcení sexismu a příkladů sexistických činů a osvědčených postupů pro odstraňování sexismu. Zaměstnavatelé a manažeři, zástupci odborů a další relevantní pracovníci by měli být upozorněni na svou povinnost odstraňovat sexismus na pracovišti a na opravné prostředky, které mají oběti k dispozici.

II.D.5 Naléhavě požadovat závazek nejvyšší úrovně (ve veřejném i soukromém sektoru) k prosazování institucionální kultury, která odmítá sexismus na pracovišti, například vypracováním politik rovnosti, vnitřních směrnic a kampaní o různých formách sexismu a kritickým rozbořením stereotypů, zvýšením počtu žen v rozhodovacích pozicích a prolomením skleněného stropu, a to včetně dočasných zvláštních opatření, jako jsou cíle a kvóty.

II.D.6 Naléhavě požadovat závazek nejvyšší úrovně (ve veřejném i soukromém sektoru) k prosazování povědomí, informovanosti a prevence v oblasti sexistického chování a přijmout veškerá vhodná opatření na ochranu pracovníků před takovým jednáním.

¹⁰ Čl. 26 odst. 2 Evropské sociální charty (v revidovaném znění) stanoví smluvním stranám povinnost „propagovat uvědomění a informovanost o formách opakovaného zavrženíhodného nebo výrazně negativního jednání namířeného proti jednotlivým pracovníkům na pracovišti nebo v souvislosti s prací, podporovat předcházení takovému jednání a přijmout všechna vhodná opatření na ochranu pracovníků před takovým chováním“.

II.E. Veřejný sektor

Sexismus ve veřejném sektoru a uplatňování genderových stereotypů může vést k odmítání veřejných služeb a k nerovnému přístupu ke zdrojům. Ženy pracující ve veřejném sektoru, včetně těch, které byly do funkce zvoleny nebo jsou členkami rozhodovacích orgánů, a to na všech úrovních, často v důsledku sexismu a sexistického chování čelí problémům souvisejícím s jejich důstojností, legitimitou a autoritou¹¹.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.E.1 Zahnout ustanovení proti sexismu a sexistickému chování a vyjadřování do interních kodexů chování a předpisů, s příslušnými sankcemi pro osoby pracující ve veřejném sektoru, včetně volených shromáždění.

II.E.2 Podporovat iniciativy a vyšetřování prováděné poslanci parlamentu, organizacemi občanské společnosti, odborovými organizacemi nebo aktivisty za účelem řešení sexismu ve veřejné sféře.

II.E.3 Prosazovat začleňování ustanovení o rovnosti žen a mužů do platného právního rámce jako postup správné praxe v oblasti výběrových řízení / zadávání veřejných zakázek.

II.E.4 Zajistit školení zaměstnanců ve veřejném sektoru na téma významu nesexistického chování při práci s veřejností a s kolegy na pracovišti. Toto školení by mělo zahrnovat definici sexismu, jeho různé projevy, způsoby kritického rozboru genderových stereotypů a předsudků a reakce na tyto jevy.

II.E.5 Informovat příjemce veřejných služeb o jejich právech, pokud jde o nesexistické chování, například prostřednictvím osvětových kampaní a konkrétních programů oznamování pro identifikaci a mediaci případných problémů.

II.E.6 Podporovat posilování a zavádění interních disciplinárních opatření v případech sexismu ve veřejném sektoru a ve všech rozhodovacích a politických orgánech, například prostřednictvím omezení nebo pozastavení výkonu činnosti a finančních prostředků nebo prostřednictvím finančních sankcí.

II.F Sektor spravedlnosti

Sexismus a genderové stereotypy v rámci občanského, správního a trestního soudnictví a systémů prosazování práva jsou překážkami výkonu spravedlnosti. Mohou vést k tomu, že osoby pověřené rozhodováním dojdou k chybně informovaným nebo diskriminačním rozsudkům, které budou namísto na relevantních skutečnostech založeny na předpojatých přesvědčeních a inherentních zkresleních¹².

¹¹ Například podle studie Meziparlamentní unie a Parlamentního shromáždění Rady Evropy, která byla provedena z roku 2018, trpělo 85 % dotázaných poslankyň v parlamentu psychologickým násilím; poslankyně mladší 40 let byly obtěžovány s větší pravděpodobností; parlamentní zaměstnankyně byly vystaveny většímu sexuálnímu násilí než poslankyně a většina parlamentů neměla mechanismy, které by ženám umožnily o tom promluvit. Meziparlamentní unie a Parlamentní shromáždění Rady Evropy (2018), „Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe“ (Sexismus, obtěžování a násilí na ženách v parlamentech v Evropě), dostupné na adrese www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-10/_sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe.

¹² „Council of Europe Plan of Action on Strengthening Judicial Independence and Impartiality“ (Akční plán Rady Evropy na posílení nezávislosti a nestrannosti soudnictví, [CM\(2016\)36-final](#)), „je třeba vynaložit veškeré úsilí na boj s genderovými stereotypy v soudnictví samotném“ (opatření 2.4); Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, „Eliminating judicial stereotyping – Equal access to justice for women in gender-based violence cases“ (Vymýcení stereotypů v soudnictví – rovný přístup k justici pro ženy v případech genderově podmíněného násilí),

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.F.1 S patřičným ohledem na nezávislost soudnictví zajistit pravidelnou a přiměřenou odbornou přípravu všech soudců a soudních úředníků zaměřenou na lidská práva a genderovou rovnost a na újmu působenou genderovými předsudky a stereotypy a používáním sexistického jazyka, zejména v případech násilí páchaného na ženách a dívkách¹³.

II.F.2 Zajistit odbornou přípravu pracovníků v oblasti prosazování práva zaměřenou na oblast sexismu, kybersexismu, sexistických nenávistných výroků a násilí na ženách; usnadnit oznamování takového chování policii a posílit pravomoci policie k zabavování a zajišťování důkazů o online zneužívání.

II.F.3 Povzbuzovat vnitrostátní a mezinárodní soudy a tribunály, aby vnímavě přistupovaly k zásahům třetích stran a odborným názorům na neznámá témata, jako jsou sexismus a genderové stereotypy.

II.F.4 Zajistit, aby systémy pro oznamování porušení práva a přístup k vymáhání práva byly bezpečné, dostupné a vhodné; zmírnit finanční náklady nebo jiné odrazující faktory, které obětem brání oznamovat nebo řešit případy na odpovídajících fórech. Podniknout kroky k řešení rizika reviktimizace.

II.F.5 Podněcovat právnické profesní organizace, aby organizovaly veřejné přednášky a další akce s cílem zvýšit povědomí právníků a dalších zúčastněných subjektů o sexismu a genderových stereotypch v soudnictví.

II.G Vzdělávací instituce

Sexistická sdělení formují naši společnost a jsou naplňována a reprodukována i v rámci vzdělávacích systémů, které by proti nim měly vystupovat. Děti a mladí lidé si osvojují genderové stereotypy prostřednictvím učebních osnov, výukových materiálů, chování a jazyka¹⁴. Sexismus může být zakotven v kultuře vzdělávacích zařízení na všech úrovních, od předškolních zařízení až po vysokoškolské instituce. Může mít mnoho podob, k nimž patří například tolerance a trivializace sexistických zobrazení, jazyka a výrazů; intolerance vůči chování neodpovídajícímu tradičnímu genderovému pojetí; neřešení podvědomých předsudků ze strany zaměstnanců a studentů; chybějící nebo nevhodné mechanismy vyřizování stížností a evidence; chybějící sankce za sexuální obtěžování, včetně ze strany ostatních studentů. Tyto zakořeněné formy sexismu mohou ovlivnit následné volby v oblasti vzdělávání, kariéry a životního stylu. Státy jsou také povinny zajistit odpovědnost soukromých institucí za jejich činnost a neměly by existovat žádné výjimky pro instituce náboženského vzdělávání.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.G.1 Plně provést ustanovení doporučení Výboru ministrů členským státům CM/Rec(2007)13 o gender mainstreamingu ve vzdělávacím procesu.

9. června 2014.

¹³ Viz Rada Evropy (2017), „Manual for Judges and Prosecutors on Ensuring Women’s Access to Justice“ (Příručka pro soudce a státní zástupce o zajištění přístupu žen k justici), k dispozici na adrese <https://rm.coe.int/training-manual-women-access-to-justice/16808d78c5>.

¹⁴ Viz závěry a doporučení konference Rady Evropy „Boj proti genderovým stereotypům ve vzdělávání a prostřednictvím vzdělávání“ (Helsinky, 9.–10. října 2014). Zpráva z konference viz <https://rm.coe.int/1680590f0>.

II.G.2 Zajistit začlenění otázky genderové rovnosti a nediskriminace a vymýcení sexismu a sexistického chování do všech aspektů vzdělávacího procesu, včetně mechanismů a pokynů pro oznamování a evidování incidentů a reakce na ně.

II.G.3 Realizovat nebo podporovat preventivní kampaně týkající se sexismu a sexistického chování ve vzdělávacích zařízeních a zajistit nulovou toleranci vůči těmto jevům, včetně genderových stereotypů a šikanování, kyberšikany, sexistických urážek a genderově podmíněného násilí.

II.G.4 Organizovat akce, a to i prostřednictvím státních orgánů, které se budou zabývat problematikou genderové rovnosti a způsoby prevence a potírání sexismu, genderových stereotypů a podvědomých genderových předsudků ve všech vzdělávacích zařízeních.

II.G.5 Začlenit hledisko genderové rovnosti do všech aspektů kurzů přípravného a průběžného vzdělávání učitelů a do kurzů pro vedoucí pracovníky škol.

Pokud jde o metodiku výuky, nástroje výuky a učební plán:

II.G.6 Vypracovat pokyny, které zajistí začlenění metodiky a výukových nástrojů zaměřených na genderovou rovnost, nediskriminaci a lidská práva do učebních osnov na všech úrovních vzdělávání ve veřejném i soukromém sektoru a od raného dětství. To zahrnuje i vzdělávání v oblasti soukromého života, které má děti povzbudit k tomu, aby byly soběstačné a zvýšily odpovědnost ve svých vztazích a chování – a to včetně vyžadování souhlasu a osobních hranic. Učební osnovy by měly obsahovat věku odpovídající, na důkazech založené a vědecky přesné a komplexní genderové a sexuální vzdělávání dívek a chlapců. Učební osnovy by se měly vztahovat také na prolínající se formy sexismu založené například na statusu migranta nebo zdravotním postižení.

II.G.7 Podporovat vznik internetových stránek se zdroji, osvědčenými postupy a výukovými/studijními materiály a vytvoření příručky pro školitele, učitele a inspektory, která by pomohla odhalovat a odstraňovat genderové stereotypy ve vzdělávacích materiálech.

II.G.8 Podporovat speciální programy a kariérní poradenství, které podpoří studenty při volbě studia a kariéry a nebudou založeny na genderových stereotypy, včetně školení zaměstnanců na téma genderových stereotypů a podvědomých předsudků.

II.H Kultura a sport

Sexismus se projevuje v mnoha aspektech kulturního života, zejména prostřednictvím všudypřítomnosti genderových stereotypů. Podle Mezinárodního výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva zahrnuje kulturní život způsoby života, jazyk, ústní a psanou literaturu, hudbu a písně, neverbální komunikaci, náboženské systémy nebo systémy víry, obřady a ceremonie, sport a hry, výrobní metody nebo technologie, přírodní a umělá prostředí, potraviny, oděvy a přístřeší, umění, zvyky a tradice. Umění a kultura jsou základními prvky, které formují postoje a genderové role, a proto má řešení otázky sexismu v těchto oblastech naprosto zásadní význam. Kromě toho podle Istanbulské úmluvy kultura, náboženství, zvyklosti nebo tradice nesmí být považovány za prvky ospravedlňující násilí na ženách a dívkách.

K problémům, které je třeba řešit ve sportovním životě, patří: sexistické postoje médií, sportovních organizací, trenérů, vedoucích osobností v oblasti sportu, sportovců atd.; sexistické zobrazování žen ve sportu, trivializace sportovních úspěchů žen jejich zobrazováním ve stereotypních rolích nebo snižováním významu jejich sportu a sexismus a sexistické nenávistné výroky při sportovních akcích.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

II.H.1 Vytvořit a prosazovat nástroje pro boj proti sexismu v kulturním a sportovním odvětví, například vzdělávací materiály nebo nástroje týkající se genderově citlivého jazyka a komunikace.

II.H.2 Znovu potvrdit a realizovat doporučení Výboru ministrů členským státům [CM/Rec\(2015\)2](#) o gender mainstreamingu ve sportu a doporučení Výboru ministrů členským státům [CM/Rec\(2017\)9](#) o genderové rovnosti v audiovizuálním sektoru.

II.H.3 Podněcovat přední kulturní a sportovní osobnosti k nápravě sexistických předsudků nebo odsuzování sexistických nenávistných výroků.

II.H.4 Naléhavě požadovat, aby sportovní federace a sdružení a kulturní instituce na všech úrovních vypracovaly kodexy chování, které budou bránit sexismu a sexistickému chování a měly by zahrnovat i ustanovení o disciplinárních opatřeních. Podporovat nulovou toleranci vůči sexismu a sexistickým nenávistným výrokům při kulturních a sportovních akcích.

II.H.5 Naléhavě požadovat, aby sportovní a kulturní odvětví na všech úrovních přijala konkrétní kroky na podporu genderové rovnosti a nestereotypního zobrazování žen a mužů, dívek a chlapců.

II.H.6 Podporovat vysílání a mediální pokrytí kulturních a sportovních akcí žen odpovídající mediálnímu pokrytí obdobných akcí mužů, zejména ze strany veřejných sdělovacích prostředků, a veřejně oslavovat úspěchy žen¹⁵. Zviditelnit a propagovat pozitivní vzory rolí žen a mužů, dívek a chlapců, kteří provozují ty druhy sportů, v nichž jsou nedostatečně zastoupeni.

II.1 Soukromá sféra

Sexismus v rodině může přispět k posílení stereotypních rolí, zhoršenému postavení žen, nízké sebeúctě a cyklu násilí na ženách a dívkách. Může také ovlivnit životní a kariérní volby. Ačkoli tradiční genderové role v rodině (muži jako živitelé rodiny, ženy vykonávající domácí práce) se obecně posunuly, protože více žen začalo vykonávat placenou práci, faktory, které přispívají ke změně napříč rodinami a státy, se velmi různí. Sexistické chování zůstává v mezilidských vztazích velmi rozšířené a ženy nadále vykonávají mnohem více neplacené práce v domácnosti než muži.

Článek 16 Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen požaduje, aby státy, které jsou smluvními stranami úmluvy, přijaly odpovídající opatření k zajištění rovnosti žen a mužů v rodině¹⁶. Potřeba opatření v soukromé sféře je posílena i souvislostí mezi sexismem a prevencí násilí na ženách a dívkách.

Pro řešení sexismu v soukromé sféře jsou zvláště relevantní opatření doporučená výše, zejména ta, která se týkají jazyka a zvyšování povědomí, jakož i ta, která se týkají sektoru médií, vzdělávání a kultury.

Sankce za sexismus v rodině jsou však nepřiměřené, pokud dané chování nedosáhne prahu trestné činnosti, jako je fyzické, psychologické nebo ekonomické násilí na ženách.

Vlády členských států se vyzývají, aby zvážily tato opatření:

¹⁵ Například webové stránky „This Girl Can“, které jsou oslavou aktivních žen (www.thisgirlcan.co.uk/).

¹⁶ Ustanovení čl. 2 písm. Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen dále požaduje, aby státy přijaly „veškerá příslušná opatření pro odstraňování diskriminace žen jakoukoli osobou, organizací nebo podnikem“.

II.1.1 Zavést opatření týkající se sladování soukromého a pracovního života, včetně placené mateřské a otcovské dovolené, placené rodičovské dovolené pro ženy a muže, všeobecného přístupu ke kvalitním a cenově dostupným službám péče o děti a dalším sociálním službám a flexibilním režimům pracovní doby pro ženy i muže. Zlepšit přístup ke službám pro péči o starší a další závislé osoby. Uspořádat kampaně na podporu rovného sdílení odpovědnosti za domácnost a péči mezi ženami a muži.

II.1.2 Prosazovat politiky a opatření na podporu pozitivního rodičovství, které zaručí rovné příležitosti pro děti bez ohledu na jejich pohlaví, status, schopnosti nebo rodinnou situaci. Pozitivním rodičovstvím se rozumí rodičovské chování založené na nejlepších zájmech dítěte, které je pečující, je prosté genderové stereotypizace a násilí, posiluje postavení dítěte a poskytuje dítěti uznání a vedení, které zahrnuje stanovení hranic umožňujících plný rozvoj dítěte.

II.1.3 Zavést opatření a nástroje zlepšující dovednosti rodičů při řešení problému kybersexismu a internetové pornografie.

II.1.4 Prosazovat odbornou přípravu v oblasti rozpoznávání a řešení sexismu a sexistického chování v rámci profesních kurzů pro osoby, které se zabývají rodinnými a mezilidskými vztahy, například pracovníky sociálních služeb včetně mateřských center a zařízení péče o děti.

III. PODÁVÁNÍ ZPRÁV A HODNOCENÍ

Toto doporučení žádá členské státy, aby monitorovaly pokrok v jeho provádění a informovaly příslušný řídicí výbor (příslušné řídicí výbory) o přijatých opatřeních a dosaženém pokroku.

Podávání zpráv by mělo být pravidelné a zprávy by měly uvádět informace o těchto tématech:

- právní a politické rámce, opatření a osvědčené postupy, které se týkají sexismu, sexistického chování, genderových stereotypů a sexistických nenávistných výroků, zejména ve veřejných prostorách, na internetu a ve sdělovacích prostředcích, na pracovišti, ve veřejném sektoru, v sektorech spravedlnosti, vzdělávání, sportu a kultury; a v soukromé sféře, včetně nástrojů pro oznamování sexistického chování, jakož i disciplinárních postupů a sankcí;
- veškeré komplexní politiky nebo politiky v rámci národní strategie pro genderovou rovnost přijaté za účelem vymýcení sexismu a sexistického chování, včetně definic, ukazatelů, vnitrostátních mechanismů monitorování a hodnocení;
- činnost jakéhokoli koordinačního orgánu zřízeného nebo určeného k tomu, aby monitoroval provádění na vnitrostátní úrovni;
- prováděný a podporovaný výzkum, který má poskytnout údaje o výskytu a důsledcích sexismu a sexistického chování v cílových oblastech, jakož i výsledky jakéhokoli takového výzkumu;
- vnitrostátní opatření a kampaně ke zvyšování povědomí prováděné na všech úrovních, jakož i informace o médiích, jejichž prostřednictvím se opatření a kampaně prováděly.

Nedávné akce, jako například kampaň #MeToo zvýšily povědomí o přetrvávajícím a dalekosáhlém sexismu ve všech oblastech společnosti. V reakci na to Rada Evropy přijala doporučení CM/Rec(2019)1 o prevenci a potírání sexismu. Tento dokument obsahuje vůbec první mezinárodní právní definici sexismu. Doporučení upozorňuje na vazbu mezi akty „každodenního sexismu“ a násilí na ženách v rámci kontinuálního cyklu, který vytváří atmosféru zastrašování, strachu a diskriminace a postihuje především ženy a dívky. Cílem textu je objasnit, v čem sexistické chování spočívá, a stanovit konkrétní způsoby, jakými mohou vlády a další zainteresované strany tento problém řešit.

PREMS 055519
CS

www.coe.int

Rada Evropy je přední organizací pro lidská práva na evropském kontinentu. Sdružuje 47 států, včetně všech členských států Evropské unie. Všechny členské státy Rady Evropy podepsaly Evropskou úmluvu o lidských právech, mezinárodní dohodu určenou pro ochranu lidských práv, demokracie a právního státu. Na implementaci Úmluvy v členských státech dohlíží Evropský soud pro lidská práva.

